

УДК 658.15:005.334
DOI: 10.60022/2(2)-10S

Лега Ольга Василівна

кандидат економічних наук, доцент
професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, Україна

Leha Olha

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Professor at the Department of Accounting and Taxation
Poltava State Agrarian University, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0989-8000

Прийдак Тетяна Борисівна

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, Україна

Pryidak Tetiana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation
Poltava State Agrarian University, Ukraine
ORCID: 0000-0002-9257-0419

Яловега Людмила Василівна

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, Україна

Yaloveha Liudmyla

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation
Poltava State Agrarian University, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5351-545X

Черноусов Олексій Ігорович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Україна

Chernousov Oleksii

PhD Student
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine

Шейн Євген Сергійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Україна

Shein Yevhen

PhD Student
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine

СОБІВАРТІСТЬ, ЦІНА І СТІЙКІСТЬ БІЗНЕСУ: НОВИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ РИЗИКІВ З УРАХУВАННЯМ ESG-ФАКТОРІВ

***Анотація.** У статті обґрунтовано доцільність оновлення підходів до оцінки ризику банкрутства підприємств із урахуванням зростаючого впливу екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів. Доведено, що традиційні моделі, засновані виключно на фінансових коефіцієнтах, є недостатньо ефективними для виявлення сучасних системних ризиків. У відповідь на ці виклики запропоновано інтегрований підхід до антикризового управління, що включає ESG-аудит, адаптовану облікову політику та механізми внутрішнього комплаєнсу.*

Розроблено аналітичну модель ESG-BankruptIndex, яка поєднує фінансові та нефінансові індикатори, дозволяючи здійснювати ранню діагностику загроз втрати платоспроможності. Представлено практичні інструменти впровадження - зокрема, форму ESG-аудиту та таблицю облікової політики з урахуванням ESG-компонентів. Сформульовано рекомендації щодо впровадження

ESG-діагностики для забезпечення прозорості, адаптивності та довгострокової стійкості бізнесу в умовах сталого розвитку.

Ключові слова: *ESG-ризик, фінансова стійкість, банкрутство, діагностика, антикризове управління, корпоративна відповідальність, репутаційний ризик.*

COST, PRICE, AND BUSINESS RESILIENCE: A NEW APPROACH TO RISK ASSESSMENT CONSIDERING ESG FACTORS

Abstract. *The article substantiates the need to revise classical approaches to assessing the risk of business bankruptcy in the context of the growing importance of non-financial sustainability factors. It is demonstrated that traditional models based solely on financial ratios are insufficiently sensitive to risks arising from violations of environmental, social, and governance principles. In this regard, an integrated approach to building a crisis management system is proposed, encompassing ESG audit, accounting policy, and compliance mechanisms.*

The purpose of the study is to develop a comprehensive diagnostic model for assessing the risk of business insolvency, taking into account ESG factors that influence cost structure, pricing policies, and long-term financial sustainability.

The research employs methods of system analysis, comparative assessment, content analysis of ESG reports, modeling of the integrated risk index (ESG-BankruptIndex), as well as expert evaluation of accounting policy structure and internal control mechanisms.

An analytical model ESG-BankruptIndex has been developed, combining financial and non-financial indicators (environmental, social, governance, reputational). A structured ESG audit form is proposed to detect early-stage insolvency triggers. A standardized table of accounting policy with ESG components has been designed. The role of ESG compliance in preventive crisis management is defined. Practical recommendations are formulated for businesses, professionals, and regulatory bodies regarding the implementation of ESG risk assessment and monitoring standards.

ESG factors are increasingly affecting the solvency and market resilience of businesses, creating new challenges for management accounting, risk diagnostics, and anti-crisis response. The integration of ESG approaches into internal control, accounting policy, and reporting facilitates the transition from reactive to preventive risk management, which is a prerequisite for ensuring financial stability and investor confidence in the context of sustainable development.

Keywords: *ESG risks, financial stability, bankruptcy, diagnostics, crisis management, corporate responsibility, reputational risk*

Постановка проблеми. У сучасних умовах підвищеної турбулентності бізнес-середовища фінансова стійкість підприємств набуває особливої важливості. Війна, енергетичні кризи, кліматичні загрози та соціально-політична нестабільність створюють нові виклики для бізнесу. Класичні моделі діагностики загроз банкрутства (Альтмана, Спрінгейта, Таффлера), орієнтовані лише на фінансові показники, втрачають ефективність, оскільки не враховують нефінансові ризики.

Зростає потреба в інструментах, які інтегрують екологічні, соціальні та управлінські фактори, що впливають на собівартість і ціну продукції. ESG-ризик все частіше виступають тригерами порушення платоспроможності, втрати репутації та доступу до фінансування [1, 2]. Їх включення до системи антикризового моніторингу сприяє своєчасному виявленню загроз і формуванню адаптивних стратегій сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з посиленням впливу нефінансових чинників на функціонування бізнесу, у наукових колах і серед практиків активізувалося обговорення необхідності переосмислення традиційних моделей оцінки ризику банкрутства. Зростаючий інтерес до ESG-орієнтованого підходу зумовлений не лише глобальними трендами сталого розвитку, але й зростанням ролі нефінансової звітності у процесах інвестування, кредитування та стратегічного управління. Це сприяє появі нових досліджень, присвячених інтеграції ESG-факторів у системи корпоративного моніторингу та діагностики фінансової стійкості підприємств.

Ю. Добрик, К. Кляйн та Б. Цвергель [3] обґрунтували доцільність інтеграції ESG-факторів у багатофакторні моделі оцінки ризиків, зокрема у контексті моделей ціноутворення активів. На

основі розширених моделей Фама-Френча та Кархарта доведено, що ESG-показники, незалежно від розбіжностей між рейтингами різних провайдерів, мають здатність пояснювати варіації дохідності акцій, а отже – можуть виступати вагомими предикторами ризику. К. Бакс, О. Сахін, К. Ццадо та С. Патерліні [4] дослідили взаємозв'язок між ESG-рейтинговими класами та ризикованістю компаній, зокрема у крайових (хвостових) сценаріях. На основі багатовимірною моделювання обґрунтовано, що оцінки ESG можуть містити релевантну інформацію щодо ризику, яка проявляється особливо чітко під час фінансових криз. Доведено, що ризикованість компаній залежить не лише від фінансових показників, але й від належності до певного ESG-рівня.

У статті Б. Корнелла [5] узагальнено вплив ESG-преференцій інвесторів на очікувану дохідність компаній. Автором обґрунтовано, що попри соціальні переваги ESG-інвестування, високий ESG-рейтинг компанії не гарантує вищої прибутковості для інвестора. Крім того, зазначено, що ESG може виступати окремим фактором ризику, що додатково знижує очікувану дохідність капіталу.

М. Т. Х. Дінь [6] доведено, що ESG-фактори мають сильніший вплив на ризиковість, ніж на дохідність акцій, особливо в короткостроковому інвестиційному горизонті. Дослідження показало, що після оцінки ESG-портфелі демонструють нижчі ризики при збереженні рівня дохідності, порівняно з аналогічними не-ESG портфелями. Також встановлено, що вплив ESG-факторів на ризики суттєво залежить від галузевої специфіки. Х. Чжан, Х. Ц. Чжан, Л. Тянь, Ш. Юань та Й. Ту [7] обґрунтували, що покращення ESG-показників компаній сприяє зниженню ризику судових позовів. Доведено, що внутрішній контроль виконує посередницьку функцію в цьому взаємозв'язку: вищий рівень ESG-відповідальності підвищує ефективність внутрішніх механізмів контролю, що, своєю чергою, зменшує юридичні ризики.

П. Капеллі, Ф. Іеласі та А. Руссо [8] запропонували новий підхід до оцінки фінансових ризиків шляхом інтеграції ESG-факторів у традиційний показник Value-at-Risk (VaR). У статті обґрунтовано ефективність показника VaRESG, який дозволяє точніше прогнозувати неочікувані збитки в умовах фінансової нестабільності. Доведено, що врахування ESG-компонентів покращує точність оцінки ризику, особливо у кризових періодах, і може бути корисним як для інвесторів, так і для регуляторів. Х. Лі, С. Чжан, І. Чжао та Я. Чжао [9] встановили, що вищі рейтинги ESG значно знижують ризик дефолту компаній, які котируються на китайських біржах. Доведено, що ефект зниження ризику посилюється з урахуванням термінової структури зобов'язань, а також варіюється залежно від сектора – менш виражений для виробничих компаній.

Е. Лю та Ю. Сон [10] дослідили вплив ESG-ефективності на ризик компаній у контексті екологічної невизначеності. Встановлено, що висока ESG-ефективність сприяє зниженню корпоративних ризиків шляхом зменшення штрафних санкцій, полегшення фінансових обмежень, підвищення репутації та покращення доступу до державних субсидій. Доведено також, що екологічна невизначеність підсилює цей ефект, роблячи ESG-індикатори особливо значущими для стійкості компаній в умовах екологічних викликів.

Аналіз сучасних наукових публікацій засвідчив зростаючу увагу до ESG-факторів як індикаторів ризику і детермінант фінансової стійкості бізнесу. У низці досліджень доведено, що показники екологічної, соціальної та управлінської відповідальності впливають на ризик банкрутства, ринкову вартість, дефолтність, судові ризики та репутацію компаній. Акцент зроблено також на значенні цифрових і професійних компетентностей, розвитку аудиторських процедур щодо ESG та необхідності нормативного врегулювання інтеграції нефінансової інформації у звітність і контроль.

Попри наявність значної кількості досліджень, присвячених оцінюванню ризику банкрутства, більшість із них зосереджуються переважно на фінансових показниках і не враховують впливу нефінансових чинників, пов'язаних з екологічними, соціальними та управлінськими аспектами. У цьому контексті наше дослідження спрямоване на формування інтегрованої моделі діагностики ризику втрати платоспроможності, яка поєднує ESG-індикатори з класичними інструментами фінансового аналізу. Цінність дослідження полягає в розробленні практичного інструментарію превентивного антикризового управління, що забезпечує вищу чутливість до сучасних загроз і адаптивність управлінських рішень у контексті сталого розвитку.

Метою статті є обґрунтування стратегічних підходів до інтеграції ESG-факторів у систему діагностики загроз банкрутства, з акцентом на їх вплив на стійкість бізнесу, формування собівартості та цінову стратегію.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах ведення бізнесу ESG-ризик (Environmental, Social, Governance) розглядаються як комплекс нефінансових загроз, що здатні суттєво впливати на

операційну, фінансову та репутаційну стійкість компаній. Ці ризики (табл. 1) є складовою системного підходу до сталого розвитку підприємства, адже вони не лише визначають рівень відповідальності бізнесу перед суспільством і довкіллям, але й можуть виступати джерелом кризових ситуацій, зокрема в умовах підвищеної регуляторної, енергетичної чи соціальної напруги.

Таблиця 1

Класифікація ESG-ризиків і їх вплив на фінансові показники підприємства

Характеристика	Типові загрози	Потенційні наслідки для бізнесу
<i>Екологічні (Environmental)</i>		
Ризики, пов'язані з впливом підприємства на довкілля та зворотнім впливом кліматичних змін і регуляторних екологічних норм	Викиди парникових газів, забруднення, зміна клімату, дефіцит ресурсів, екологічні катастрофи	Зростання витрат на екологічне управління, штрафи, компенсаційні виплати, підвищення собівартості
<i>Соціальні (Social)</i>		
Ризики у взаємодії з персоналом, споживачами, постачальниками, громадами	Порушення трудових прав, нерівність, етичні проблеми в ланцюгах постачання, соціальні конфлікти	Збої у виробництві, страйки, втрати продуктивності, непрогнозовані витрати, зміна цінової політики
<i>Управлінські (Governance)</i>		
Ризики, пов'язані з системою корпоративного управління, прозорістю та етичністю управлінських процесів	Корупція, слабкий контроль, відсутність прозорості, конфлікти інтересів, судові суперечки	Репутаційні втрати, регуляторні санкції, зниження довіри інвесторів, погіршення конкурентоспроможності

Джерело: складено авторами за даними [1-10]

Вплив ESG-ризиків виходить за межі традиційного аналізу короткострокової прибутковості. Зокрема, екологічні порушення можуть призводити до штрафів, заборон на діяльність або іміджевих втрат, соціальні – до страйків, бойкотів, втрати лояльності клієнтів, а недоліки корпоративного управління – до зниження інвестиційної привабливості та судових позовів.

Таким чином, недооцінка ESG-ризиків призводить до підвищення вартості капіталу, погіршення рейтингової оцінки, обмеження доступу до фінансування та зниження платоспроможності у довгостроковій перспективі. У цьому контексті формування системи діагностики загроз банкрутства має враховувати ESG-компонент як обов'язковий елемент антикризового управління.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства традиційно здійснюється за допомогою фінансових коефіцієнтів, зведених у багатофакторні моделі, зокрема моделі Альтмана (Altman Z-score), Спрінгейта (Springate S-Score), Таффлера (Taffler model) та системи показників DuPont-аналізу. Кожна з них має певні переваги – простоту застосування, швидку інтерпретацію результатів, можливість адаптації під галузеву специфіку. Модель Альтмана поєднує п'ять фінансових коефіцієнтів (ліквідність, прибутковість, ринкова вартість, оборотність), визначаючи ймовірність дефолту. Модель Спрінгейта концентрується на прибутковості та ліквідності, є менш чутливою до ринкових оцінок. Модель Таффлера особливо застосовна для британських компаній, з акцентом на виручку і пасиви. Дюпон-аналіз дозволяє оцінити рентабельність як результат взаємодії маржі, оборотності активів і фінансового важеля [11, 12].

Попри високу інформативність для фінансового аналізу, ці моделі мають суттєве обмеження – орієнтацію на ретроспективні фінансові дані, що не враховують нефінансові загрози, зокрема ті, які формуються під впливом екологічних, соціальних або управлінських порушень.

У практиці корпоративного сектору неодноразово траплялися випадки, коли компанії з формально позитивними фінансовими показниками опинялися у глибокій кризі саме через ESG-фактори. Наприклад, Volkswagen AG (2015) – мала стійкі фінансові показники, однак «дизельгейт» (масове маніпулювання показниками викидів CO₂) спричинив репутаційний скандал, штрафи понад \$14.7 млрд, втрату ринкової вартості та зниження кредитного рейтингу [13]. Facebook / Meta (2018) – компанія була прибутковою, однак через витік персональних даних користувачів у кейсі Cambridge Analytica втратила частину ринкової капіталізації та опинилася під тиском інвесторів і регуляторів [14, 15]. BP (2010) – до аварії на нафтовій платформі Deepwater Horizon демонструвала стабільну фінансову діяльність, але екологічна катастрофа спричинила мільярдні збитки, судові позови та репутаційні втрати [16, 17].

Ці кейси підкреслюють, що недостатня інтеграція ESG-факторів у фінансову діагностику може

призводити до хибної оцінки стійкості бізнесу. Таким чином, виникає потреба в оновленні підходів до оцінювання ризиків і створенні моделей, що поєднують як фінансові, так і нефінансові (зокрема ESG) чинники.

У традиційних діагностичних моделях ризику банкрутства домінує фінансоцентричний підхід, у якому ключовими орієнтирами є коефіцієнти ліквідності, рентабельності, оборотності та фінансової незалежності. Проте сучасна практика вимагає розширення цих моделей за рахунок нефінансових детермінант, зокрема ESG-факторів, що стали суттєвими індикаторами стійкості бізнесу.

Можливість побудови діагностичної моделі нового покоління полягає у поєднанні фінансових показників з ESG-індикаторами, які можна агрегувати у наступні блоки: E (Environmental): індекс екологічної відповідальності (викиди CO₂, споживання ресурсів, дотримання екостандартів); S (Social): індекс соціального ризику (плинність кадрів, соціальні конфлікти, судові спори з персоналом); G (Governance): рейтинг прозорості управління (структура власності, публічність звітності, незалежність органів контролю).

Такі індикатори можуть бути квантифіковані на основі відкритих даних, нефінансової звітності, ESG-рейтингових агентств або власного аналітичного оцінювання.

Інтеграція ESG-факторів у систему раннього попередження про загрози банкрутства дозволяє змістити акцент з реактивного аналізу (post-factum) до превентивного моніторингу. Наприклад: різке зниження ESG-рейтингу компанії може виступати провісником кризи, навіть за збереження позитивних фінансових результатів; репутаційний скандал, пов'язаний із ESG-порушеннями, може запустити ефект доміно: падіння капіталізації → зниження інвестдовіри → ризик неплатоспроможності.

Пропонується інтегрована аналітична модель ESG-BankruptIndex, яка складається з трьох блоків – табл. 2.

Таблиця 2

Інтегрована аналітична модель ESG-BankruptIndex

Блок оцінки	Приклади індикаторів	Ваговий коефіцієнт
Фінансовий	Z-score, коефіцієнт покриття, рентабельність активів	0,50
ESG	E-індекс, S-індекс, G-рейтинг (на основі відкритих даних)	0,35
Репутаційний	Медіа-аналітика, індекс публічного довіри, скандали	0,15
<i>Фінальний ризик-індекс може бути виражений як шкала: «високий ризик» / «середній ризик» / «низький ризик»</i>		

Джерело: складено авторами за даними [1-12, 18]

З метою ілюстрації переваг запропонованого підходу у порівнянні з класичними методами діагностики банкрутства, нижче представлено порівняльну матрицю традиційної та ESG-інтегрованої моделей.

Таблиця 3

Порівняльна матриця: Традиційна vs ESG-інтегрована діагностика

Критерій	Традиційна модель	ESG-інтегрована модель
Джерела даних	Фінансова звітність	Фінансова + нефінансова звітність
Оцінка екологічних впливів	Не враховується	Так (індекс екологічної відповідальності)
Репутаційний ризик	Ігнорується	Враховується через зовнішній моніторинг
Прогнозна чутливість	Обмежена	Вища за рахунок превентивних сигналів
Галузевий адаптивний потенціал	Стандартний	Високий (може враховувати ESG-специфіку)

Джерело: складено авторами за даними [1-12, 18]

Таким чином, інтеграція ESG-факторів у систему діагностики не лише посилює її прогностичну функцію, а й забезпечує стратегічну орієнтацію бізнесу на довгострокову стійкість.

Сучасні умови ведення господарської діяльності вимагають не лише реагування на кризи, а й формування адаптивної, проактивної системи забезпечення бізнес-стійкості, що враховує як фінансові, так і нефінансові чинники ризику. У цьому контексті інтеграція ESG-компонентів у стратегічне управління дозволяє трансформувати класичну модель антикризового менеджменту у багатовекторну систему ризик-орієнтованого контролю. Розглянемо їх більш детально.

ESG-аудит стає ключовим елементом превентивного контролю, що дозволяє: виявити «сліпі

зони» у взаємодії компанії з навколишнім середовищем, суспільством і стейкхолдерами; оцінити дотримання стандартів сталого розвитку; сформувати комплекс коригувальних дій у рамках ESG-ризик-менеджменту. Цей аудит виходить за межі класичного фінансового контролю, оскільки охоплює нефінансові показники, що є важливими тригерами втрати платоспроможності - зокрема репутаційні втрати, регуляторний тиск або соціальні протести. Для системного підходу аудитор доцільно використовувати робочий лист ESG-аудиту – табл. 4, який включає ключові напрями оцінки (екологічна стійкість, соціальна відповідальність, корпоративне управління), індикатори ризику (наприклад, конфлікти з громадськістю, відсутність прозорості, екологічні порушення), джерела верифікації (звіти, моніторинг ЗМІ, акти перевірок), а також шкалу рівня ризику та рекомендації щодо реагування.

Таблиця 4

Робочий лист ESG-аудиту: оцінка ризиків для антикризового управління

Напрямок оцінки	Ключові індикатори	Джерела перевірки	Ризик (Н/С/В)*	Коментар / Рекомендації
Екологічна стійкість	Відсутність звітів про викиди; порушення норм охорони довкілля	Екозвіти, скарги, акти перевірок	С	Запровадити екомоніторинг
Соціальна відповідальність	Плинність кадрів >20%, конфлікти з громадою	HR-звіт, медіа-аналіз, опитування	В	Посилити програми взаємодії з працівниками
Корпоративне управління	Недоступність ESG-даних для інвесторів	Внутрішні політики, сайт компанії	Н	Підготувати відкритий звіт
Репутаційний ризик	Негативні публікації, відсутність реакції компанії	Моніторинг ЗМІ, соцмереж	С	Розробити план репутаційного реагування
Ризики неплатоспроможності, пов'язані з ESG	Потенційні штрафи за невиконання екозаконодавства	Регуляторні вимоги, юр.аналіз	В	Створити резерви під санкційні ризики

* Н – низький, С – середній, В – високий

Джерело: складено авторами за даними [1-12, 18]

Такий структурований підхід дозволяє не лише виявити потенційні загрози, а й своєчасно трансформувати їх у сферу управлінських рішень.

Формування адекватної *облікової політики* є критично важливим для того, щоб:

- забезпечити прозорість збору, верифікації та розкриття ESG-даних;
- стандартизувати процедури обліку нефінансових показників (наприклад, кількісне вимірювання викидів або енергоспоживання);
- інтегрувати ESG-індикатори у внутрішню систему управлінського обліку [19, 20, 21].

Таблиця 5

Приклад структури розділу облікової політики з урахуванням ESG-компонентів

Напрямок ESG	Показник / Об'єкт обліку	Джерело даних	Регламент у політиці	Вплив на управлінські рішення
Екологічний	Обсяг викидів CO ₂	Внутрішній моніторинг, датчики	Методика розрахунку, періодичність звітування	Планування інвестицій у зелені технології
Енергетичний	Енергоспоживання на одиницю продукції	Звіти енергослужби	Норма відображення у звітності, контрольні межі	Оптимізація виробничих процесів
Соціальний	Індекс задоволеності персоналу	Анкетування, кадровий облік	Метод обробки та фіксації даних	Формування HR-стратегії
Управлінський	Частка незалежних членів ради	Установчі документи, HR-рішення	Умови розкриття в інтегрованій звітності	Підвищення довіри інвесторів

Джерело: складено авторами за даними [1-12, 18-20]

Таким чином, облікова політика повинна містити регламенти щодо ESG-ідентифікації, оцінки та документування, що забезпечить достовірність даних і зменшить ризик маніпулювання нефінансовою

інформацією, а також дозволить оперативно реагувати на зміну витратної структури та цінових рішень у відповідь на зовнішні ESG-виклики.

ESG-комплаєнс (табл. 6) виконує роль захисного щита підприємства: він запобігає правовим конфліктам, мінімізує репутаційні втрати, підвищує фінансову стійкість і формує адаптивну модель управління собівартістю та ціноутворенням у контексті сталого розвитку [2, 18, 20, 21].

Таким чином, ESG-комплаєнс виступає механізмом забезпечення прозорості, зниження ризиків судових позовів і репутаційних втрат, що в сукупності є основою довгострокової фінансової стійкості бізнесу та передумовою адаптивного формування собівартості й ціноутворення в умовах сталого розвитку.

Таблиця 6

Рекомендації щодо впровадження ESG-комплаєнсу в практику підприємства

Крок	Що передбачає	Очікуваний ефект
1. Визначення ESG-ризиків	Аналіз середовища, внутрішніх процесів, зовнішніх зобов'язань	Формування профілю ризику
2. Включення ESG-параметрів до внутрішніх політик	Актуалізація кодексу етики, облікової політики, політики комплаєнсу	Прозорість правил та відповідальностей
3. Створення ESG-контрольної матриці	Поєднання KPI, ризик-індикаторів та контрольних точок	Своєчасне реагування на відхилення
4. Навчання персоналу	Проведення тренінгів із тем ESG-комплаєнсу	Підвищення обізнаності та залученості
5. Інтеграція у звітність	Включення ESG-метрик до внутрішньої та зовнішньої звітності	Підвищення довіри інвесторів і партнерів

Джерело: складено авторами за даними [1-12, 18-21]

Новий підхід до забезпечення стійкості бізнесу вимагає переходу від суто фінансових діагностичних інструментів до системної інтеграції ESG-факторів у всі рівні управління – від облікової політики до аудиту та внутрішнього контролю. Це формує нову парадигму корпоративної відповідальності, де стійкість визначається не лише прибутком, а й впливом на суспільство, довкілля та структуру управління.

Висновки. Результати дослідження підтвердили нагальну потребу перегляду традиційних підходів до оцінки ризику банкрутства підприємств у світлі зростання значущості нефінансових чинників. Класичні моделі, орієнтовані переважно на фінансові показники, виявляються недостатніми для виявлення комплексних загроз, що виникають унаслідок порушень екологічних, соціальних і управлінських принципів. ESG-ризик дедалі частіше виступають каталізаторами втрати платоспроможності, формують витратну структуру через додаткові екологічні або соціальні зобов'язання, а також впливають на цінову політику підприємств у контексті ринкових очікувань і регуляторних змін.

З огляду на результати дослідження та запропоновану модель ESG-BankruptIndex, доцільним є впровадження низки практичних заходів, спрямованих на підвищення ефективності антикризового управління з урахуванням ESG-факторів. Передусім рекомендується запровадити систему регулярної ESG-діагностики в межах внутрішнього контролю, особливо для підприємств, діяльність яких пов'язана з підвищенням екологічним або соціальним навантаженням. Така діагностика має включати постійний моніторинг дотримання принципів сталого розвитку, оцінку нефінансових ризиків, а також виявлення сигналів, які можуть свідчити про наближення кризових явищ у бізнесі.

Крім того, необхідною є актуалізація облікової політики підприємств шляхом інтеграції до неї положень щодо збору, оцінювання, фіксації та аудиту ESG-показників. Це дозволить забезпечити достовірність і порівнянність даних у динаміці, посилити зв'язок між управлінськими рішеннями та їх нефінансовими наслідками, а також закласти основу для формування адаптивної фінансової стратегії.

Окрему увагу слід приділити розробленню методичних рекомендацій щодо впровадження інтегрованої моделі діагностики ризику банкрутства, яка поєднує фінансові коефіцієнти з ESG-індикаторами та репутаційними критеріями. Така модель має бути гнучкою до галузевих особливостей і спрямованою на своєчасне виявлення загроз, які ще не відображені у фінансовій звітності, але вже чинять вплив на довіру з боку інвесторів, кредиторів і стейкхолдерів загалом.

Література

1. Лега О. В., Безкровний О. В., Канцедал Н. А., Лиженков В. Г., Шейко А. Р. ESG-фактори та їх відображення в податковій звітності: виклики для аудиту // *Актуальні питання економічних наук*. 2025. Вип. 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15314566> (дата звернення: 15.04.2025).
2. Перерва П. Г., Лега О. В., Безкровний О. В. Синергія екологічного обліку та оподаткування в контексті досягнення цілей сталого розвитку // *Економічний простір*. 2025. № 197. С. 107–115. URL: <https://economic-prostir.com.ua/wpcontent/uploads/2025/02/197-107-115-pererva.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
3. Dobrick J., Klein C., Zwergel B. ESG as risk factor // *Journal of Asset Management*. 2025. Vol. 26, No. 1. P. 44–70. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41260-024-00382-z> (дата звернення: 15.04.2025).
4. Baks C., Sahin O., Czado C., Paterlini S. ESG, risk and (tail) dependence // *International Review of Financial Analysis*. 2023. Vol. 87. Article 102513. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2023.102513> (дата звернення: 15.04.2025).
5. Cornell B. ESG preferences, risk and return // *European Financial Management*. 2021. Vol. 27, No. 1. P. 12–19. DOI: <https://doi.org/10.1111/eufm.12295> (дата звернення: 15.04.2025).
6. Dinh M. T. H. ESG, investment horizons, risks, and stock returns // *Research in International Business and Finance*. 2023. Vol. 65. Article 101981. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2023.101981> (дата звернення: 15.04.2025).
7. Zhang H., Zhang H. Q., Tian L., Yuan S. L., Tu Y. Q. ESG performance and litigation risk // *Finance Research Letters*. 2024. Vol. 63. Article 105311. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.105311> (дата звернення: 15.04.2025).
8. Capelli P., Ielasi F., Russo A. Integrating ESG risks into financial risk measures: The VaRESG approach // *Finance Research Letters*. 2023. Vol. 55(A). Article 103875. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2023.103875> (дата звернення: 15.04.2025).
9. Li H., Zhang S., Zhao I., Zhao Y. ESG and firm default risk // *Finance Research Letters*. 2022. Vol. 47(B). Article 102713. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.102713> (дата звернення: 15.04.2025).
10. Liu E. X., Son Y. ESG performance, environmental uncertainty and firm risk // *Journal of International Financial Management & Accounting*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1111/jifm.12227> (дата звернення: 15.04.2025).
11. Marsenne M., Ismail T., Taqi M., Hanifah I.A. Financial distress predictions with Altman, Springate, Zmijewski, Taffler and Grover models // *Decision Science Letters*. 2024. Vol. 13, No. 1. P. 181–190. DOI: <https://doi.org/10.5267/dsl.2023.10.002> (дата звернення: 15.04.2025).
12. Oude Avenhuis J. Testing the generalizability of the bankruptcy prediction models of Altman, Ohlson and Zmijewski for Dutch listed and large non-listed firms : Master's Thesis / University of Twente, The School of Management and Governance. Enschede, 2013. 89 p. Scientific supervisors: Henry van Beusichem, MSc; dr. Xiaohong Huang. URL: https://essay.utwente.nl/64326/1/MSc_Oude%20Avenhuis.pdf (дата звернення: 15.04.2025).
13. Volkswagen to Spend Up to \$14.7 Billion to Settle Allegations of Cheating Emissions Tests and Deceiving Customers on 2.0 Liter Diesel Vehicles // *U.S. Department of Justice*. 2016. URL: <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/volkswagen-spend-147-billion-settle-allegations-cheating-emissions-tests-and-deceiving> (дата звернення: 15.04.2025).
14. Jeleskovic V., Yinan W. The impact of Facebook-Cambridge Analytica data scandal on the USA tech stock market: An event study based on clustering method // *arXiv preprint*. 2024. arXiv:2402.14206. URL: <https://arxiv.org/pdf/2402.14206> (дата звернення: 15.04.2025).
15. Facebook Pays \$643,000 Fine For Role In Cambridge Analytica Scandal // *NPR*. 2019. URL: <https://www.npr.org/2019/10/30/774749376/facebook-pays-643-000-fine-for-role-in-cambridge-analytica-scandal> (дата звернення: 15.04.2025).
16. Sandifer, P. A., Ferguson, A., Finucane, M. L., Partika, M., Solo-Gabriele, H. M., Walker, A. G., Vovk, K., Caffey, R., Yoskowitz, D. Human health and socioeconomic outcomes of the Deepwater Horizon oil spill in the Gulf of Mexico. *Oceanography*, 2021. Т. 34, № 1. С. 174–191. DOI: <https://doi.org/10.5670/oceanog.2021.125> (дата звернення: 15.04.2025).
17. BP oil spill did \$17.2 billion in damage to natural resources, scientists find in first-ever financial evaluation of spill's impact // *Virginia Tech News*. 2017. URL: <https://news.vt.edu/articles/2017/04/cals-bp.html> (дата звернення: 15.04.2025).
18. Аналітичний документ. Аналіз ESG стандартів: рекомендації для українського бізнесу.

GTO, DiXi Group. URL: <https://gto.dixigroup.org/assets/images/files/GTO%20-%20Аналіз%20ESG%20стандартів%20-10.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

19. Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В., Єрмолаєва М. В., Сіренко О. В. Облікова політика та податкові ризики: сучасні рішення для бізнесу // *Актуальні питання економічних наук*. 2025. Вип. 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15031740> (дата звернення: 15.04.2025).

20. Олійник О., Поліщук І. Облікове забезпечення формування показників ESG-звітності відповідно до інформаційних запитів користувачів: законодавче регулювання // *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-13> (дата звернення: 15.04.2025).

21. Лега О. В., Безкровний О. В., Ромаш Д. В., Шевченко А. О., Турченко А. Ю. Податковий комплаєнс: сутність, значення та стратегії впровадження // *Актуальні питання економічних наук*. 2025. Вип. 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14949251> (дата звернення: 15.04.2025).

References

1. Leha, O. V., Bezkrivnyi, O. V., Kantsedal, N. A., Lyzhenkov, V. H., & Sheiko, A. R. (2025). ESG-factory ta yikh vidobrazhennia v podatkovii zvitnosti: vyklyky dlia audytu [ESG factors and their reflection in tax reporting: Challenges for auditing]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk [Current Issues of Economic Sciences]*, (10). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15314566> (accessed April 15, 2025).

2. Pererva, P. H., Leha, O. V., & Bezkrivnyi, O. V. (2025). Synerhiia ekolohichnoho obliku ta opodatkovannia v konteksti dosiahnennia tsilei staloho rozvytku [Synergy of environmental accounting and taxation in the context of achieving sustainable development goals]. *Ekonomichniy prostir [Economic Space]*, (197), 107–115. Available at: <https://economic-prostir.com.ua/wpcontent/uploads/2025/02/197-107-115-pererva.pdf> (accessed April 15, 2025).

3. Dobrick J., Klein C., Zwergel B. ESG as risk factor // *Journal of Asset Management*. 2025. Vol. 26, No. 1. P. 44–70. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41260-024-00382-z> (accessed April 15, 2025).

4. Baks C., Sahin O., Czado C., Paterlini S. ESG, risk and (tail) dependence // *International Review of Financial Analysis*. 2023. Vol. 87. Article 102513. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2023.102513> (accessed April 15, 2025).

5. Cornell B. ESG preferences, risk and return // *European Financial Management*. 2021. Vol. 27, No. 1. P. 12–19. DOI: <https://doi.org/10.1111/eufm.12295> (accessed April 15, 2025).

6. Dinh M. T. H. ESG, investment horizons, risks, and stock returns // *Research in International Business and Finance*. 2023. Vol. 65. Article 101981. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2023.101981> (accessed April 15, 2025).

7. Zhang H., Zhang H. Q., Tian L., Yuan S. L., Tu Y. Q. ESG performance and litigation risk // *Finance Research Letters*. 2024. Vol. 63. Article 105311. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.105311> (accessed April 15, 2025).

8. Capelli P., Ielasi F., Russo A. Integrating ESG risks into financial risk measures: The VaRESG approach // *Finance Research Letters*. 2023. Vol. 55(A). Article 103875. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2023.103875> (accessed April 15, 2025).

9. Li, H., Zhang, S., Zhao, I., & Zhao, Y. (2022). ESG and firm default risk. *Finance Research Letters*, 47(B), Article 102713. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.102713> (accessed April 15, 2025).

10. Liu, E. X., & Son, Y. (2025). ESG performance, environmental uncertainty and firm risk. *Journal of International Financial Management & Accounting*. DOI: <https://doi.org/10.1111/jifm.12227> (accessed April 15, 2025).

11. Marsenne, M., Ismail, T., Taqi, M., & Hanifah, I. A. (2024). Financial distress predictions with Altman, Springate, Zmijewski, Taffler and Grover models. *Decision Science Letters*, 13(1), 181–190. DOI: <https://doi.org/10.5267/dsl.2023.10.002> (accessed April 15, 2025).

12. Oude Avenhuis, J. (2013). Testing the generalizability of the bankruptcy prediction models of Altman, Ohlson and Zmijewski for Dutch listed and large non-listed firms (Master's thesis). University of Twente, The School of Management and Governance. Enschede, The Netherlands. Available at: https://essay.utwente.nl/64326/1/MSc_Oude%20Avenhuis.pdf (accessed April 15, 2025).

13. U.S. Department of Justice. (2016). Volkswagen to spend up to \$14.7 billion to settle allegations of cheating emissions tests and deceiving customers on 2.0 liter diesel vehicles. Available at: <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/volkswagen-spend-147-billion-settle-allegations-cheating-emissions-tests-and-deceiving> (accessed April 15, 2025).

14. Jeleskovic, V., & Yinan, W. (2024). The impact of Facebook-Cambridge Analytica data scandal on

the USA tech stock market: An event study based on clustering method. *arXiv preprint*. Available at: <https://arxiv.org/pdf/2402.14206> (accessed April 15, 2025).

15. NPR. (2019, October 30). Facebook pays \$643,000 fine for role in Cambridge Analytica scandal. Available at: <https://www.npr.org/2019/10/30/774749376/facebook-pays-643-000-fine-for-role-in-cambridge-analytica-scandal> (accessed April 15, 2025).

16. Sandifer, P. A., Ferguson, A., Finucane, M. L., Partika, M., Solo-Gabriele, H. M., Walker, A. G., Vovk, K., Caffey, R., & Yoskowitz, D. (2021). Human health and socioeconomic outcomes of the Deepwater Horizon oil spill in the Gulf of Mexico. *Oceanography*, 34(1), 174–191. DOI: <https://doi.org/10.5670/oceanog.2021.125> (accessed April 15, 2025).

17. Virginia Tech News. (2017, April 20). *BP oil spill did \$17.2 billion in damage to natural resources, scientists find in first-ever financial evaluation of spill's impact*. Available at: <https://news.vt.edu/articles/2017/04/cals-bp.html> (accessed April 15, 2025).

18. DiXi Group. (n.d.). *Analitichnyi dokument. Analiz ESG standartiv: rekomendatsii dlia ukrainskoho biznesu* [Analytical paper. ESG standards analysis: Recommendations for Ukrainian business]. Available at: <https://gto.dixigroup.org/assets/images/files/GTO%20-%20Аналіз%20ESG%20стандартів%202-10.pdf> (accessed April 15, 2025).

19. Leha, O. V., Pryidak, T. B., Yaloveha, L. V., Yermolaieva, M. V., & Sirenko, O. V. (2025). *Oblikova polityka ta podatkovyi ryzyky: suchasni rishennia dlia biznesu* [Accounting policy and tax risks: modern solutions for business]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, (9). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15031740> (accessed April 15, 2025).

20. Oliinyk, O., & Polishchuk, I. (2024). *Oblikove zabezpechennia formuvannia pokaznykiv ESG-zvitnosti vidpovidno do informatsiinykh zapytiv korystuvachiv: zakonodavche rehuliuвання* [Accounting support for ESG reporting indicators based on user information requests: legislative regulation]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (65). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-13> (accessed April 15, 2025).

21. Leha, O. V., Bezkrivnyi, O. V., Romash, D. V., Shevchenko, A. O., & Turchenko, A. Yu. (2025). *Podatkovyi complaiens: sutnist, znachennia ta stratehii vprovadzhennia* [Tax compliance: essence, significance and implementation strategies]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, (8). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14949251> (accessed April 15, 2025).